

TIESĪBAS

Jurisdikcijas noteikumi tīmeklī noslēgtiem patērētāju pirkuma līgumiem kļuvuši skaidrāki

07. februāris, 2011 / Raivo Raudzevs, zvērināts advokāts, ZAB „SORAINEN”

0 komentāri / Nosūti draugam / Drukāt

Foto: no ZAB Sorainen arhīva

kurš nav saistīts ar tās saimniecisko vai profesionālo darbību) ir garantēta iespēja pret citās ES dalībvalstīs dibinātiem komersantiem vērsties arī savas valsts tiesā, kā arī ir zināmas garantijas, ka pret viņiem pašiem varēs vērsties tikai viņu valsts tiesā. Aizvadītā gada nogalē ES Tiesa (turpmāk – Tiesa) precizēja kritērijus, kādiem iestājoties, iepērkoties tīmeklī, tas varētu notikt.

Pagājušā gada 7. decembrī Tiesa publicēja spriedumu [1], kas precizē kritērijus, kuriem iestājoties, var uzskatīt, ka komersants ar tīmekļa starpniecību *novirza* savu darbību uz kādu valsti, līdz ar ko šis valsts patērētājiem rodas iespēja pret tādu komersantu celt prasību savas valsts tiesā, kā arī ir zināmas garantijas, ka tāds komersants pret viņiem varēs celt prasību tikai viņu valsts tiesā. Uzreiz jāatzīmē, ka šis Tiesas spriedums ir saistīts ar patērētāju tiesību aizsardzību, tātad attiecas uz fizisko personu – patērētāju, kuru *domicils* ir kādā no ES dalībvalstīm, tiesībām pret kādā no ES dalībvalstīm dibinātiem komersantiem. Līdz ar to aplūkotajā spriedumā paustās atziņas nebūs noderīgas komersantiem, kuri iepērkas tīmeklī, kā arī nebūs tiešā veidā piemērojamas prasību celšanai pret komersantiem, kas nav dibināti kādā no ES dalībvalstīm. No otras puses, tiem ES dalībvalstīs dibinātajiem komersantiem, kas pārdod preces vai pakalpojumu tīmeklī, šajā spriedumā paustās atziņas ir noderīgas.

Spriedums tika gatavots par divām apvienotām lietām – lietu C-585/08 un lietu C-144/9, kurās Austrijas augstākā tiesa (*Oberster Gerichtshof*) iesniedza Tiesai prejudiciālu lūgumu, vēlēdamās noskaidrot, kādos gadījumos varētu uzskatīt, ka ES dalībvalstī dibināts komersants savu darbību *novirza* uz citu dalībvalsti Padomes 2000. gada 22. decembra Regulas (EK) Nr. 44/2001 (Regula) par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komercietās izpratnē [2].

Minētā Regula Nr. 44/2001 noteic ES vienotus jurisdikcijas noteikumus virknei saistībtiesisku attiecību, kuru pušu *domicils* ir dažādās dalībvalstīs. Šī Regula kā vispārīgu noteikumu nostiprina, ka personas, kuru *domicils* ir kādā ES dalībvalstī, neatkarīgi no viņu pilsonības, var iesūdzēt attiecīgās dalībvalsts tiesā. Regula arī noteic, ka citas dalībvalsts tiesā personu var iesūdzēt lietās, kas attiecas uz līgumiem, attiecīgās saistības izpildes vietas tiesā. Taču attiecībā uz līgumiem, kuru viena puse ir patērētājs, Regula paredz speciālus noteikumus, kas pastiprināti aizsargā patērētāja intereses. Papildu dažiem citiem Regulā noteiktiem gadījumiem, arī gadījumā, ja komersants *novirza savas darbības* uz valsti, kurā atrodas patērētāja *domicils*, patērētājs pret šādu komersantu var celt prasību valstī, kurā atrodas patērētāja *domicils*, kā arī prasību pret patērētāju var celt tikai tajā valstī, kurā ir viņa *domicils*. Abas izskatītās lietas attiecas uz jautājumu, kādos gadījumos var uzskatīt, ka komersants *novirza savas darbības* uz citu dalībvalsti minētās Regulas izpratnē, ja komersants apmainās ar informāciju ar patērētājiem caur tīmekļa vietni.

Lietā C-585/08 bija saistīta ar šādiem faktiskajiem apstākļiem – P. Pammeram, kura *domicils* ir Austrijā, bija radies strīds ar Vācijā dibinātu sabiedrību *Reederei Karl Schlüter* par šīs sabiedrības organizēto ceļojumu ar kravas kuģi no Triestes (Itālija) uz Tālajiem Austrumiem, par kuru pēdējā minētā un P. Pammers noslēdza līgumu. P. Pammers ceļojumu rezervēja ar sabiedrības *InternationaleFrachtschiffreisen Pfeiffer GmbH*, kuras juridiskā adrese ir Vācijā, starpniecību. Šī starpniecības sabiedrība, kas savu darbību veic caur tīmekli, ceļojumu savā tīmekļa vietnē aprakstīja, norādot, ka uz kuģa ir sporta zāle, āra peldbaseins, salons un iespēja skatīties videoierakstus un televīziju. Piedāvājumā bija paredzētas arī trīs divvietīgas kajītes ar dušu un tualeti, atsevišķa viesistaba, kas aprīkota ar klubkrēsliem, rakstāmgaldū, mīksto grīdas segumu un ledusskapi, kā arī izkāpšana ostās, lai varētu apskatīt pilsētas.

P. Pammers atteicās doties ceļojumā ar kuģi un pieprasīja atmaksāt maksu, ko viņš bija samaksājis par šo ceļojumu, jo šis apraksts, viņaprāt, neatbilda uz kuģa nodrošinātajiem apstākļiem. Tā kā *Reederei Karl Schlüter* atmaksāja tikai daļu no maksas, P. Pammers, vērsoties Austrijas pirmās instances tiesā – Kremas pie Donavas apgabaltiesā (*Bezirksgericht Krems an der Donau*), pieprasīja atmaksāt maksas atlikumu, kā arī ar to saistītos procentus. *Reederei Karl Schlüter* norādīja, ka tā

Saskaņā ar Centrālās Statistikas pārvaldes tīmekļa vietnē atrodamo statistiku 2010. gadā Latvijā tīmekli regulāri (vismaz vienu reizi nedēļā) lietoja 62,5 % iedzīvotāju, turklāt, kā parāda apkopotā informācija, datoru un tīmekļa lietotāju skaits katru gadu palielinās. Pieļauju, ka liela daļa no Latvijas regulārajiem tīmekļa lietotājiem tajā arī iepērkas, pērkot preces un pakalpojumus ne tikai no Latvijas pārdevējiem, bet arī no Eiropas Savienības (ES) dalībvalstu un citu valstu pārdevējiem. Tāpat pieļauju, ka katrs no regulārajiem tīmekļa lietotājiem zina, kā atrast tīmekļa vietnes *Amazon.co.uk*, *e-Bay* vai, piemēram, *Ryanair*.

Iespējams, kā tas gadās iepērkoties, dažreiz ir nācies vilties par nopirkto. Katrā vilšanās reizē rodas jautājums – gadījumā, ja neizdosies problēmu atrisināt savstarpēju pārrunu ceļā, vai tiešām būs jāvērsas svešas valsts tiesā, un cik tas izmaksās? Taču ES dalībvalstīs dzīvojošiem patērētājiem (fiziskajām personām, kas izsaka vēlēšanos iegādāties, iegādājas vai varētu iegādāties vai izmantot precī vai pakalpojumu nolūkam,

neveic nekādu profesionālo darbību vai komercdarbību Austrijā, un attiecībā uz minēto tiesu izteica iebildi par Austrijas tiesas kompetences neesamību jeb, citiem vārdiem sakot, iebilda, ka Austrijas tiesa skata šo lietu.

Lieta C-144/09 izrietēja no šādiem faktiskajiem apstākļiem – sabiedrībai *Hotel Alpenhof*, kurai pieder viesnīca ar tādu pašu nosaukumu, kas atrodas Austrijā, bija radies strīds ar patērētāju O. HELLERU, kurš dzīvo Vācijā. Uzzinājis par minēto viesnīcu no tai vēltās tīmekļa vietnes apmeklējuma, O. HELLERS uz nedēļu laikā ap 2008. gada 1. janvāri rezervēja vairākas istabas. Viņa rezervācija tika veikta un rezervācijas apstiprinājums tika saņemts pa elektronisko pastu, jo viesnīcas tīmekļa vietnē šim nolūkam bija norādīta elektroniskā pasta adrese.

O. HELLERS apšaubīja viesnīcas pakalpojumus un pameta viesnīcu, nesamaksājot savu rēķinu, neraugoties uz *Hotel Alpenhof* piedāvāto cenas pazeminājumu. Tādējādi pēdējā minētā iesniedza prasību Austrijas tiesā – Sanktjohannas iecirkņa tiesā Pongavā (*Bezirksgericht Sankt Johann im Pongau*), lai panāktu, ka tai tiek samaksāta noteikta naudas summa. O. HELLERS attiecībā uz tiesu, kurā iesniegta prasība, izteica iebildi par kompetences neesamību. Viņš uzskatīja, ka saskaņā ar Regulas Nr. 44/2001 15. panta 1. punkta c) apakšpunktu, pret viņu kā pret patērētāju prasību var celt tikai tās dalībvalsts tiesās, kuras teritorijā viņam ir *domicils*, proti, Vācijas tiesās.

Pēc vairākām pārsūdzēšanām abas šīs lietas nonāca Austrijas Augstākajā tiesā, kura nolēma iesniegt Tiesai prejudiciālu lūgumu, uzdotot vairākus jautājumus. Būtiskākais jautājums abās lietās bija, vai, lai varētu uzskatīt, ka darbības ir *novirzītas* (uz patērētāja *domicila* dalībvalsti) Regulas Nr. 44/2001 15. panta 1. punkta c) apakšpunkta nozīmē, pietiek ar to, ka tīmeklī ir pieejama līgumslēdzēja puses tīmekļa vietne.

Atbildot uz uzdoto jautājumu, spriedumā Tiesa argumentē, ka frāze *novirza savas darbības uz* nav jāinterpretē tādējādi, ka tā attiecas tikai uz piekļuvi tīmekļa vietnei dalībvalstīs, kas nav tā, kurā attiecīgais komersants ir dibināts. Tiesa uzskatīja, ka komersantam ir jābūt izrādījušam savu vēlmi izveidot komerciālas attiecības ar patērētājiem vienā vai vairākās citās dalībvalstīs, kuru skaitā ir tā, kurā patērētājam ir *domicils*. Tādējādi tiesa secināja, ka saistībā ar lūgumu, kas ir noslēgts starp komersantu un konkrētu patērētāju, ir jānoskaidro, vai pirms iespējamās līguma noslēgšanas ar šo patērētāju pastāvēja norādes, kas pierāda, ka komersants bija paredzējis tirgoties ar patērētājiem, kuru *domicils* ir citā dalībvalstī, tostarp tajā, kurā ir šī patērētāja *domicils*, kas nozīmē, ka tas bija gatavs noslēgt līgumu ar šiem patērētājiem.

Savā spriedumā Tiesa secināja, ka par šādām norādēm nevar uzskatīt ne to, ka tīmekļa vietnē ir minēta komersanta elektroniskā pasta adrese vai ģeogrāfiskā adrese, ne arī to, ka ir norādīts tā tālruna numurs bez starptautiskā koda. Tas, ka ir minēta šāda informācija, neliecina, ka komersants savu darbību novirza uz vienu vai vairākām citām dalībvalstīm, jo šāda veida informācija ir vajadzīga, lai patērētājs, kura *domicils* ir dalībvalstī, kurā ir dibināts komersants, varētu stāties attiecībās ar šo komersantu. Par komersanta vēlmi noslēgt līgumus ar konkrētas dalībvalsts patērētājiem Tiesas ieskatā neliecina arī tādas valodas vai valūtas izmantošana, kas ir valoda un / vai valūta, kura parasti tiek izmantota dalībvalstī, kurā ir dibināts komersants.

Viena no norādēm, kas ļauj noteikt, vai darbība ir *novirzīta uz* dalībvalsti, kurā ir patērētāja *domicils*, ir jebkura acīmredzama gribas izpausme noslēgt darījumus ar šīs dalībvalsts patērētājiem. Kā acīmredzamu komersanta gribas izpausmi Tiesa ir minējusi norādi, saskaņā ar kuru komersants piedāvā savus pakalpojumus vai savas preces vienā vai vairākās dalībvalstīs, kas ir konkrēti nosauktas. Tas pats attiecas uz izdevumiem par atsaucē pakalpojumu tīmeklī, ko nodrošina meklētājprogrammas operators, lai patērētājiem, kuru *domicils* ir dažādās dalībvalstīs, atvieglotu piekļuvi komersanta mājaslapai, kas arī pierāda šādas gribas esamību.

Tomēr pēc Tiesas ieskata tas, vai darbība ir *novirzīta uz* citām dalībvalstīm, ir atkarīgs ne tikai no acīmredzamu norāžu esamības. Citas norādes, kas var būt kombinētas savā starpā, arī var liecināt par to, ka pastāv darbība, kas ir *novirzīta uz* patērētāja *domicila* dalībvalsti. Šādas norādes var būt, piemēram, norāde uz tālruna numuru kopā ar starptautisko kodu, tas, ka ir izmantots pirmā līmeņa domēna nosaukums, kas nav tās dalībvalsts domēna nosaukums, kurā ir dibināts komersants, piemēram, *.de, vai arī ir izmantoti tādi neitrāli pirmā līmeņa domēna nosaukumi kā *.com vai *.eu, maršruta apraksts no vienas vai vairākām citām dalībvalstīm uz pakalpojuma sniegšanas vietu, kā arī norāde uz starptautisko klientūru, ko veido klienti, kuru *domicils* ir dažādās dalībvalstīs, īpaši, publicējot šādu klientu atsauksmes. Ja tīmekļa vietnē patērētājiem ir iespēja izmantot citu valodu vai citu valūtu, nevis attiecīgās dalībvalsts valodu vai valūtu, arī šādu valodu un / vai valūtu var ņemt vērā un tās var būt norāde, kas ļauj uzskatīt, ka komersanta darbība ir *novirzīta uz* citām dalībvalstīm.

No sprieduma arī izriet, ka tas, ka tīmekļa vietne ir starpniecības sabiedrības vietne, nevis komersanta vietne, nav šķērslis tam, lai varētu uzskatīt, ka komersants savu darbību novirza uz citām dalībvalstīm, to skaitā patērētāja *domicila* dalībvalsti, ja šī sabiedrība rīkojas minētā komersanta vārdā un tā interesēs.

Līdz ar to patērētāji ES var justies drošāki par iespējām aizstāvēt savas tiesības, iepērkoties tīmeklī, jo Tiesa ir precizējusi vairākus svarīgus kritērijus pareizās jurisdikcijas noteikšanai.

[1] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62008J0585:L:HTML>, apskatīta 2011. gada 25. janvārī

[2] <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001R0044:L:HTML>, apskatīta 2011. gada 26. janvārī.